

Штундер Валерія Євгенівна,
здобувачка вищої освіти
Навчально-наукового інституту
права та інноваційної освіти
Науковий керівник –
к.ю.н., доцент Орлова О.О.
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЮРИДИЧНИХ КЛІНІК В УКРАЇНІ

Питання практичної фахової підготовки спеціалістів у сфері юриспруденції в Україні в умовах сьогодення є одним з визначальних рис у процесі розвитку сучасної юридичної освіти загалом. Важливий інститут юридичної клініки для майбутніх юристів більше, ніж століття демонструє свою ефективність для здобуття студентами потрібних практичних вмінь та навичок, а також становлення висококваліфікованих професіоналів-правників. 100 %

Досягнення ефективності та максимальної продуктивності в діяльності юридичних клінік неможливе без правового регулювання їх діяльності на законодавчому та місцевому рівні, а також без закріплення основних норм та положень про юридичну клініку. На початковому етапі становлення юридичних клінік в Україні їх діяльність здійснювалась у формі самостійних громадських організацій або їх структурних підрозділів, що певною мірою відповідало положенням Конституції України, Законам України «Про об'єднання громадян» та Закону України «Про молодіжні та дитячі громадські організації», що на сьогоднішній день втратили чинність, а також Указу Президента України «Про заходи щодо державної підтримки розвитку науково-просвітницької діяльності громадських організацій».

Певну законодавчу основу для організації діяльності юридичних клінік як складових елементів навчального процесу в Україні формують такі нормативно-правові акти, як: Закони України «Про освіту», «Про вищу освіту», а також Постанова Кабінету Міністрів України «Про розроблення державних стандартів вищої освіти», Положення про організацію навчального процесу у вищому навчальному закладі та Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України, а також внутрішні документи, розроблені в навчальних закладах відповідно до законодавства про освіту. Водночас варто зазначити про те, що у цих та інших нормативно-правових актах поняття юридичні клініки безпосередньо не згадується.

Після заснування Асоціації юридичних клінік України було сформовано власну внутрішню правову базу, спрямовану на забезпечення та уніфікацію діяльності всіх юридичних клінік в Україні та їх відмежування від

інших форм об'єднань студентів та молодих юристів, які надають юридичну допомогу населенню. Так, було прийнято Стандарти юридичних клінік України, Типове положення про юридичну клініку та Етичний кодекс діяльності юридичної клініки в Україні. Згідно з положеннями Стандартів, юридичні клініки діють у двох організаційно-правових формах: 1) як структурний підрозділ вищого навчального закладу чи факультету, який їм підпорядковується; 2) як формування при вищому навчальному закладі чи факультеті, яке взаємодіє з ними на підставі договору та може бути юридичною особою [6].

Текст Типового положення про юридичну клініку, зокрема пп. 1.1, дає достатньо підстав вважати, що навчальна мета в діяльності юридичних клінік є пріоритетною. Так, Давлатов Ш. Б. пояснює це наданням юридичній клініці статусу структурного підрозділу вищого навчального закладу, а також мета її створення як бази для практичного навчання та проведення навчальної практики студентів. Одночасно з цим, з точки зору автора, активний розвиток клінічного руху в Україні сприяє збільшенню суспільного значення юридичних клінік як суб'єктів захисту прав і законних інтересів найбільш незахищених верств населення. Дані зміни потребують належного закріплення гарантій діяльності юридичних клінік у відповідних нормативно-правових актах [2, с. 35].

На думку Кравчука М. В., із набранням чинності нової редакції Закону України «Про вищу освіту» розпочався новий етап правового регулювання діяльності юридичних клінік в Україні, оскільки згідно з ч. 7 ст. 33 цього Закону юридичні клініки можуть бути структурними підрозділами вищого навчального закладу, а отже можна говорити про правове регулювання діяльності даного інституту вже на законодавчому рівні [3].

Детального аналізу потребує правовий статус юридичних клінік у контексті Закону України «Про безоплатну правову допомогу». Не виникає жодних сумнівів про те, що юридичні клініки не належать до суб'єктів безоплатної вторинної правової допомоги. Такий висновок базується на ч. 2 ст. 13 Закону України «Про безоплатну правову допомогу», що закріплює перелік видів правових послуг, включених до безоплатної вторинної правової допомоги: захист, здійснення представництва інтересів осіб в судах, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами, складення документів процесуального характеру [4].

Необхідно зазначити, що включення юридичних клінік до переліку суб'єктів надання первинної правової допомоги потребує узгодження окремих аспектів їх діяльності. У Типовому положенні про юридичні клініки зазначається, що останні надають правову допомогу лише соціально незахищеним групам населення. Оптимальні шляхи вирішення даної колізії, що виникне у разі зміни правового статусу юридичних клінік, мають визначатися відповідно до практичних потреб громадян.

Підсумовуючи викладене, слід констатувати, що розвиток вітчизняного клінічного руху привів до істотних зрушень у співвідношенні навчальної та

суспільної функції юридичних клінік. Виконуючи важливі соціальні завдання щодо забезпечення доступу до правової допомоги, вони перестали бути виключно базами для проходження навчальної практики та здобуття професійних навичок студентами-консультантами. У зв'язку із вищевикладеним виникає нагальна потреба у формуванні моделі юридичної клініки вищого навчального закладу на рівні, вищому за відомчий нормативно-правовий акт Міністерства освіти і науки України. Існують достатні підстави для внесення відповідних змін до Законів України «Про вищу освіту» та «Про безоплатну правову допомогу». 100 %

Бібліографічні посилання:

1. Стандарти юридичних клінік України від 19.06.2014 р.: Асоціація юридичних клінік України. URL: <https://legalclinics.in.ua/wp-content/uploads/2017/07/standarti-diyalnosti-yuridichnikh-klinik-ukrajini.pdf> (дата звернення: 12.11.2021).
2. Давлатов Ш. Б. Роль, завдання та організаційно-правові засади юридичних клінік. *Правова позиція*, № 1 (16), 2016. С. 33-37.
3. Кравчук М. В. Основні напрями реформування та стандартизації вищої юридичної освіти. Українсько-грецький міжнар. наук. юрид. журнал «Порівняльно-правові дослідження». 2009. № 1. С. 161-167.
4. Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 02.06.2011 року. *Відомості Верховної Ради України* 2020, № 44, ст.382 (дата звернення: 12.11.2021).